

Pirkanmaan ympäristöohjelman toteutumisen seuranta ja arviointi vuonna 2015

Pirkanmaan ympäristöohjelman seurantatyöryhmä on tehnyt arvion teemojen 1) kestävä yhdyskuntarakenne, 2) ympäristövastuullinen elinkeinotoiminta ja 3) ympäristötietoisuus strategisten tavoitteiden etenemisestä vuoden 2014 loppuun mennessä. Arvosana kertoo, tullaanko tämän hetkisen tilanteen perusteella tavoitteet saavuttamaan vuoteen 2030 mennessä. Mukana on myös perusteluteksti (sinisellä).

Seurannassa on tehty arvio 9 strategisen tavoitteen etenemisestä viisiportaisella asteikolla (5 = tavoite saavutetaan erittäin hyvin, 4 = tavoite saavutetaan hyvin, 3 = tavoite saavutetaan, 2 = tavoitetta ei luultavasti saavuteta, 1 = tavoitteen saavuttaminen on epätodennäköistä).

Teema 1 KESTÄVÄ YHDYSKUNTARAKENNE

Strateginen tavoite 1. Ehyt yhdyskuntarakenne saavutetaan hallitulla muutoksella.

Taajamissa käytetään hyväksi mahdollisuudet täydentää nykyistä yhdyskuntarakennetta ja tehostaa rakentamista, erityisesti keskustoissa. Maankäytön muutoksissa otetaan huomioon kulttuuri- ja luonnon ympäristön arvot sekä elinympäristön viihtyvyys. Kulttuuriympäristön monipuolisuus ja arvot säilytetään mm. uudis- ja korjausrakentamisessa. Alueiden ominaispiirteitä hyödynnetään maankäytön suunnittelussa ja alueiden profiloitumisessa.

Maakunnassa nostetaan julkisen liikenteen sekä kävelyn ja pyöräilyn kulkutapaosuutta. Yhdyskuntarakenne on sellainen, että se houkuttelee kulkemaan kävellen, pyöräillen ja käyttämään joukkoliikennettä. Taajamien keskustoissa edistetään kevytliikennettä palvelevia ratkaisuja. Seudulliset ja alueelliset palvelut sijoitetaan siten, että ne ovat hyvin saavutettavissa julkisen liikenteen keinoin. Lähipalvelut ovat mahdollisuuksien mukaan saavutettavissa kävellen ja pyöräillen tai liikkuvina palveluina. Asukkaiden arki on sujuvaa ja liikkuminen on turvallista.

Viheralueista muodostetaan toisiinsa kytkeytyviä ehyitä virkistys- ja luonnonarvokokonaisuuksia. Luonnon monimuotoisuutta turvataan saattamalla loppuun nykyiset suojelualuevaraukset, parantamalla olemassa olevien suojelualueiden tilaa, hyödyntämällä vapaaehtoisia ja vaihtoehtoisia ympäristönhoitomenetelmiä sekä käyttämällä luonnonvaroja kestävästi.

Tavoitteeseen tähtäävät toimenpiteet:

- Toimenpide 1: Luodaan eheyttämislle välineitä.
- Toimenpide 2: Tehdään kevyestä liikenteestä ja joukkoliikenteestä varteenotettavia henkilöautoliikenteen vaihtoehtoja.
- Toimenpide 3: Sijoitetaan palvelut tarkoituksenmukaisesti suhteessa yhdyskuntarakenteeseen.
- Toimenpide 4: Turvataan kulttuuriympäristön arvojen säilyminen.
- Toimenpide 5: Vahvistetaan maakunnan viherverkkoa ja luonnon monimuotoisuutta luonnonsuojelun ja ympäristöhoidon keinoin sekä ottamalla käyttöön uusia välineitä.

Arvio tavoitteen toteutumisesta: 3

Paineet resurssi- ja viisaudelle ovat entisestään kasvaneet taloudellisten ja ympäristöllisten syiden vuoksi; yhdyskuntarakenteen eheyttäminen nähdään keskeisenä keinona saavuttaa tuloksia. Pirkanmaalla pohjatieto tähän alkaa olla hyvin koossa ja suunnitelmia on tehty ja tehdään paljon. Jo melko pitkällä oleva raitiotiehanke aikaansaa rakentamishankkeita kaupunkirakenteen sisään, ja myös muilta osin rakentamisen sijoittumisessa on edistytty. Yhdyskuntarakenteen tarkoituksenmukainen täydentyminen luo edellytyksiä kehittää joukkoliikennettä ja lisätä myös kevyen liikenteen käyttöä. Seudullinen joukkoliikenneuudistus on arvioiden mukaan lisännyt merkittävästi joukkoliikenteen käyttöä kehyskunnissa. Kokonaisuutena tavoitteeseen tähtäävät toimet ovat kuitenkin vielä mittakaavaltaan suhteellisen vaatimattomia. Kulttuuriympäristön arvojen säilyttäminen on haasteellista sekä täydennysrakentamisalueilla että hiljenevillä alueilla. Viherrakenteen arvo ymmärretään, mutta sen turvaamisessa on vielä maakunnan tasolla paljon tehtävää.

Strateginen tavoite 2. Pirkanmaa on edelläkävijä rakentamisen ja julkisten hankkeiden ympäristövastuullisessa ja ekotehokkaassa toteuttamisessa.

Parannetaan suunnitteluprosesseissa maankäytön energiatehokkuutta ja luodaan käytännön suunnittelutyön välineitä rakennushankkeiden energiatehokkuuden nostamiseksi. Ohjataan uudis- ja korjausrakentamisen energiatehokkuutta rakentamisen ratkaisuihin liittyvillä ehdoilla ja kannustimilla. Ekotehokkuuslaskennassa otetaan huomioon rakennusperinnön erityisarvot.

Lisätään luonnonvarojen ekologisesti kestävästä käyttäytymisestä vähentämällä materiaalikulutusta ja lisäämällä kierrätystä ja uusiokäyttöä. Suuret rakennushankkeet toteutetaan ekotehokkaasti sekä siten, että niiden haitalliset vaikutukset ympäristöön minimoidaan. Hankkeet ovat sekä kansallisesti että kansainvälisesti edistyksellisiä ja luovat kysyntää uusille toimialoille.

Tavoitteeseen tähtäävät toimenpiteet:

- Toimenpide 1: Tehdään energiatehokkuudesta suunnittelu- ja rakentamistoiminnan lähtökohta.
- Toimenpide 2: Nostetaan rakentamisen ja julkisten hankkeiden materiaalitehokkuutta.

Arvio tavoitteen toteutumisesta: 2

Strategisen tavoitteen toteuttamista edistäviä kehittämishankkeita on toteutettu. Erityisesti Tampereen kaupunki on ollut aktiivinen toteuttaessaan mm. ECO2-ohjelman projekteja. Materiaalitehokkuuden parantamisesta on hyvin vähän näyttöä, ja puurakentamisen esimerkkialue Vuoreksen Isokuusi odottaa vielä toteutumistaan. Toistaiseksi ei ole näyttöä siitä, että Pirkanmaa olisi tulossa edelläkävijäksi rakentamisen ja julkisten hankkeiden ekotehokkaassa toteutumisessa.

Strateginen tavoite 3. Yhdyskuntien tekninen toimivuus on turvattu.

Kunnat kantavat päävastuun infrastruktuurin rakentamisesta ja ylläpitämisestä. Lämpöä, valoa ja vettä tarvitaan aina ja niitä on oltava saatavilla hetkellisistä kriiseistä ja ympäristöpolitiikan linjauksista huolimatta. Kunnat löytävät ratkaisuja uusiin, suuriin ja osin vaikeasti ennakoitaviin ongelmiin. Näitä ovat talouden kriisit, lähivuosien väestömuutokset sekä ilmastonmuutos. Vesi-, energia- ja jätehuolto sekä liikenne- ja tietoverkot ovat kunnan tukiranka, jonka toimivuus on sekä kuntalaisten, elinkeinoelämän että yhä useampien palveluiden elinehto.

Tavoitteeseen tähtäävät toimenpiteet:

- Toimenpide 1: Turvataan talousveden hyvä laatu ja riittävä saatavuus. Varmistetaan vesihuoltopalveluiden alueellinen toimivuus yli kuntarajojen, ylläpidetään verkostojen kuntoa ja ehkäistään tulviin liittyviä riskejä.
- Toimenpide 2: Tie- ja rataverkon liikennöitävyydestä huolehditaan ja kunnan heikkeneminen pysäytetään.
- Toimenpide 3: Varmistetaan energia- ja jätehuollon sekä tietoverkkojen toimivuus koko maakunnassa.

Arvio tavoitteen toteutumisesta: 2

Pirkanmaan vesihuollon kehittämissuunnitelma on valmistunut yhteistyössä kuntien sekä muiden keskeisten vesihuollon toimijoiden toimesta. Verkostojen saneerausvelka on edelleen suuri. Pirkanmaalle on laadittu luonnos tulvariskien hallintasuunnitelmaksi. Tie- ja rataverkon osalta suurimmat haasteet kohdistuvat tiestön ja siltojen kuntoon. Tieverkon kunnan heikkenemiselle ei näkyvissä pysäyttäjää ja korjausvelka kasvaa jatkuvasti. Tietoliikenneverkkojen osalta laajakaista- sekä valokuituverkkojen kattavuutta on lisätty.

Teema 2 YMPÄRISTÖVASTUULLINEN ELINKEINOTOIMINTA

Strateginen tavoite 1. Pirkanmaan elinkeinotoiminta on ekotehokasta. Fossiiliset energialähteet on korvattu pääosin kotimaisilla uusiutuvilla polttoaineilla.

Ekotehokkaassa elinkeinotoiminnassa raaka-aineita, materiaaleja, energiaa ja teknologiaa käytetään mahdollisimman tehokkaasti ja käyttötarkoitukseen hyvin soveltuvasti. Tuotteiden ja palveluiden koko elinkaaren aikainen energian ja materiaalien kokonaiskäyttö vähenee. Tämä saavutetaan ottamalla käyttöön jo olemassa olevia ja uusia toimintamalleja ja teknologioita. Ekotehokas toiminta on ympäristön kannalta vastuullista ja parantaa yritysten kilpailukykyä.

Fossiilisia polttoaineita korvataan hyödyntämällä kotimaisia uusiutuvia energiamuotoja (mm. bio-, aurinko- ja tuulivoimaa) ja säästämällä energiaa. Samalla vaikutetaan kasvihuonekaasu- ja muiden päästöjen vähenemiseen.

Tavoitteeseen tähtäävät toimenpiteet:

- Toimenpide 1: Yritykset kehittävät tuotteita, tuotantoprosesseja ja toimintoja hyödyntäen parasta käytettävissä olevaa teknologiaa ja osaamista.
- Toimenpide 2: Yritykset, yhteisöt ja kunnat ottavat käyttöön energiatehokkuuden parantamiseen kehitettyjä valtakunnallisia välineitä ja toimintamalleja.
- Toimenpide 3: Lisätään uusiutuvaan energiaan perustuvaa energiantuotantoa ja edistetään uusiutuvan energian käyttöönottoa luontoarvoja vaarantamatta.

Arvio tavoitteen toteutumisesta: 3

Fossiilisten polttoaineiden korvaaminen uusiutuvilla kotimaisilla polttoaineilla on edistynyt Pirkanmaalla. Investointeja tehdään energian säästämiseksi, ja kiinnostus aurinkoenergian hyödyntämiseen on lisääntynyt. Osaltaan tähän ovat vaikuttaneet ELY-keskuksen ja TEM:n energiatuet. Metsäkeskuksen projektitoiminta on myös edistynyt erityisesti puun käyttöä energianlähteenä. Motivan mallin mukaisia energiakatselmuksia tehdään Pirkanmaalla ja useat kunnat ovat solmineet energiatehokkuussopimuksen. Energiatehokkuuteen liittyviä tuotteita ja tuotantoprosesseja on myös kehitetty Pirkanmaalla. Kehityksen suunta on hyvä, mutta tekemistä on vielä paljon.

Strateginen tavoite 2. Ympäristöliiketoiminnalla on merkittävä asema Pirkanmaan elinkeinotoiminnassa.

Ympäristöliiketoiminnan perustana ovat tuotteet, palvelut ja teknologiat, joilla ehkäistään, rajoitetaan ja korjataan ympäristöön kohdistuvia haittoja ja säästetään luonnonvaroja. Maakunnassa tunnustetaan ympäristöliiketoiminnan globaalisti kasvavat mahdollisuudet ja hyödynnetään alan uudet innovaatiot. Ympäristöliiketoimintaa kehitetään aktiivisella otteella. Materiaalitehokkuutta ja ympäristöteknologiaa hyödyntävät toimialat nousevat keskeiseen asemaan. Elinkeinotoiminnan harjoittajat luovat myös kuluttajille uusia mahdollisuuksia elää ympäristöystävällistä elämää.

Tavoitteeseen tähtäävät toimenpiteet:

- Toimenpide 1: Nostetaan alueen imagoa ekoteko-maakuntana.
- Toimenpide 2: Suunnataan tutkimusta vahvasti ympäristöliiketoiminnan ja sen osaamisen kehittämiseen.
- Toimenpide 3: Luodaan markkinoita ympäristöstävällisille tuotteille ja palveluille sekä toimintaedellytyksiä ympäristöliiketoiminnalle.

Arvio tavoitteen toteutumisesta: 3

Ympäristöliiketoiminnan taloudellinen merkitys on kasvanut. Biotalous ja cleantech ovat maakunnassa tunnistettuja kehittämisen kärkialoja. Niihin on kohdistunut hyvin laajasti hanketoimintaa eri rahoitusinstrumenttien avulla, liittyen mm. uusien materiaalien, koulutuksen ja tutkimuksen, energia-alan, rakennusperinnön, lähiruuan ja maatalouden kehittämiseen. Erityisesti viimeisimpänä raportointivuonna on edistetty uudenlaisia liiketoiminnallisia ajattelumalleja ja suuria kehityskokonaisuuksia, joita ei ole muualla, esimerkiksi Kolmenkulman cleantech-vyöhyke.

Vähäiseen energian ja luonnonvarojen käyttöön kohdistuvat Tekes-hankkeet ovat lisääntyneet vuosi vuodelta hyvin selvästi Pirkanmaalla (2011: 30 kpl, 2014: 90+10 kpl). Ympäristöliiketoiminnan markkinaedellytyksiä on parannettu mm. yritysten kansainvälistymisen, lähimarkkinakartoitusten, ympäristövaikutusten arvioinnin ja haja-asutusalueiden energiaratkaisuja kehittävän hanketoiminnan kautta.

Strateginen tavoite 3. Elinkeinotoiminnan ympäristökuormitus on vähentynyt merkittävästi.

Elinkeinotoimintoja harjoitetaan siten, ettei niistä aiheudu merkittäviä haittoja eikä riskejä ilmaan, maaperään, vesiin ja laajemmin maisemaan. Elinkeinotoiminta ei aiheuta haittoja asukkaille. Tämä saavutetaan vähentämällä hajakuormitusta, kehittämällä tuotantoprosesseja ja ympäristöteknologian käyttöönotolla. Elinkeinotoimijat minimoivat ympäristökuormituksensa ja kantavat vastuun aiheuttamastaan ympäristökuormituksesta. Tämä antaa niille merkittävää kilpailuetua.

Pirkanmaa varmistaa asemansa menestyvänä maakuntana luomalla yritysten ja yhteiskunnallisten toimijoiden yhteisen toimintamallin ympäristökuormituksen vähentämiseksi. Elinkeinotoiminnan harjoittajia kannustetaan ja autetaan ottamaan ympäristövaikutukset huomioon jo toiminnan suunnittelun varhaisessa vaiheessa.

Tavoitteeseen tähtäävät toimenpiteet:

- Toimenpide 1: Maatalouden ravinnekuormitusta vähennetään olemassa olevien ja uusien keinojen tehokkaalla käytöllä.
- Toimenpide 2: Metsätaloustoimien ja turvetuotannon vesistökuormitusta vähennetään.
- Toimenpide 3: Vähennetään matkailun ympäristövaikutuksia ottamalla ympäristöarvot vahvasti esiin matkailun kehittämistyössä ja matkailussa.

Arvio tavoitteen toteutumisesta: 2

Elinkeinotoiminnan ympäristökuormituksen merkittävälle vähenemiselle ei tämän hetken arvion mukaan ole nähtävissä perusteita vuoteen 2030 mennessä. Hajakuormituksen, varsinkin keskeisen kuormittajan maatalouden, intensiteetti tulee kasvamaan entisestään. Sääntely ja tukipolitiikka eivät merkittävästi vähennä ympäristökuormitusta. Ilmastonmuutos tulee vastavuoroisesti lisäämään hajakuormitusta. Vesistöjen pistekuormitusta on jo tällä hetkellä onnistuttu vähentämään radikaalisti. Muun ympäristökuormituksen (maaperä, ilma, maisema) tulevaisuus on kaksijakoinen. Kehittyvä tekniikka antaa mahdollisuuden kuormituksen vähentämiseen, toisaalta nähtävissä oleva säädösten purku lisäänee ainakin kriisitilanteita. Matkailun ympäristövaikutukset tuskin muuttuvat oleellisesti, vaikka matkailu tuleekin Suomessa lisääntymään. Yritysten ja yhteiskunnallisten toimijoiden yhteinen toimintamalli ympäristökuormituksen vähentämiseksi ei ole konkretisoitunut.

Strateginen tavoite 4. Ekosysteemipalvelut on turvattu.

Ekosysteemien toiminnot tarjoavat ihmisille aineellisia ja aineettomia hyötyjä ja palveluita. Ekosysteemipalveluihin kuuluvat esim. yhteyttäminen ja ravinteiden kierto (ylläpitävät palvelut), ravinto ja rakennusaineet (tuotantopalvelut), veden puhdistuminen ja kasvihuonekaasujen sitominen (säätävät palvelut) sekä virkistäytyminen ja luonnon estetiikka (kulttuuripalvelut). Ekosysteemipalvelut turvataan osana elinkeinotoiminnan edistämistä Pirkanmaalla.

Maakunnassa ymmärretään, että elinvoimaisen ja monipuolisen elinkeinotoiminnan edellytyksenä ovat luonnon monimuotoisuus ja ekosysteemien rakenne ja toiminta. Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen pysäytetään, jotta turvataan ekosysteemien toiminta ja ekosysteemipalveluiden saatavuus.

Tavoitteeseen tähtäävät toimenpiteet:

- Toimenpide 1: Laaditaan Pirkanmaalle luonnon monimuotoisuus -ohjelma (LUMO-ohjelma).
- Toimenpide 2: Metsäluonnon monimuotoisuuden säilymistä edistetään METSO-ohjelman mukaisesti.
- Toimenpide 3: Pysäytetään luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen maatalousympäristöissä hoitamalla perinnebiotooppeja ja -maisemia.
- Toimenpide 4: Turvataan suoekosysteemien toiminta suoluonnon monimuotoisuuden köyhtymisen estämiseksi ja ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi.

Arvio tavoitteen toteutumisesta: 2

Ekosysteemipalvelujen turvaaminen osana elinkeinotoiminnan edistämistä on edennyt parhaiten metsätaloudessa METSO-ohjelman avulla. Maatalous- ja turvetuotantosektoreilla ekosysteemipalvelujen tavoite ei ole vastaavasti edennyt, koska alojen tuki- ja sääntelyjärjestelmät eivät ole vastanneet ekosysteemipalvelujen turvaamisen tarpeeseen. Elinkeinotoiminnan, ekosysteemipalvelujen ja luonnon monimuotoisuuden keskinäisen riippuvuuden ymmärtämistä on edelleen vahvistettava. Tulevaisuuden haasteena on biotalouden ekosysteemipalveluvaikutusten hallinta mm. ravinteiden kierron kannalta.

Teema 3 YMPÄRISTÖTIETOISUUS

Strateginen tavoite 1. Ympäristötietoa tuotetaan ja välitetään monipuolisesti ja vuorovaikutteisesti. Ympäristötieto on kokonaisvaltaista ja saavuttaa kaikki pirkanmaalaiset.

Erilaisten tiedon tarvitsijoiden on helppoa löytää ympäristöä koskevaa, ymmärrettävää tietoa. Tiedon välitys on vuorovaikutteista ja vastaa ajan haasteisiin. Ympäristöasiat ja niihin vaikuttaminen ovat keskeisiä puheenaiheita yhteiskunnassa. Pirkanmaalaiset tuntevat maakunnan luonnon ja rakennetun ympäristön arvot.

Ympäristöön liittyvää tietoa ja toimintamahdollisuuksia levitetään aktiivisesti ihmisiltä, yhteisöiltä ja yrityksiltä toisille ja samalla opitaan muilta uutta. Ympäristötiedon jakamisessa ja ympäristömyönteisten asenteiden ylläpitämisessä lasten ja nuorten parissa koti ja koulu toimivat yhdessä ja yhteistyössä järjestöjen sekä yritysten kanssa.

Ympäristökasvatus on integroitu entistä vahvemiksi osaksi perusopetusta ja varhaiskasvatusta. Ympäristökasvatus on sisällöllisesti ja toteutustavoiltaan monipuolista ja noudattaa elinikäisen oppimisen tavoitetta.

Tavoitteeseen tähtäävät toimenpiteet:

- Toimenpide 1: Tuotetaan ja välitetään ympäristötietoa monipuolisesti.
- Toimenpide 2: Käynnistetään suunnitelmallinen yhteistyö maakunnan korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja viranomaisten välillä ympäristötiedon tuottamiseen, käsittelemiseen ja välittämiseen.
- Toimenpide 3: Laaditaan ja otetaan käyttöön kestävän kehityksen (KEKE) suunnitelmat kaikissa Pirkanmaan perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen organisaatioissa henkilökuntaa, lapsia sekä lasten vanhempia osallistavalla tavalla.
- Toimenpide 4: Luodaan pirkanmaalaisille koululaisille ja päiväkotilaisille mahdollisuuksia tutustua oman kuntansa sekä maakunnan luonto- ja kulttuuriympäristökohteisiin.

Arvio tavoitteen toteutumisesta: 3

Monipuolista ympäristötietoa on saatavilla jo runsaasti. Palveluista tiedottamisessa on edelleen kehitettävää, jotta ympäristötieto saavuttaa yhä useamman pirkanmaalaisen. Suunnitelmallista yhteistyötä maakunnan korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja viranomaisten välillä ympäristötiedon tuottamiseen, käsittelemiseen ja välittämiseen ei ole toistaiseksi aloitettu. Keke-suunnitelmien levittämistä kaikkiin Pirkanmaan kuntien varhaiskasvatus- ja opetusorganisaatioihin on jatkettava määrätietoisesti. Opetuskäyttöön soveltuvia paikallisia luonto- ja kulttuuriympäristökohteita on jo nyt runsaasti. Pitää luoda ja taata resursseja, jotta pirkanmaalaiset koulut ja päiväkodit voivat hyödyntää eri palveluja täysimääräisesti (esim. ”yrityskummit” sponsoroimaan).

Strateginen tavoite 2. Pirkanmaalaiset ymmärtävät ympäristöasioiden tärkeyden ja sitoutuvat ympäristön hyvän tilan edistämiseen. Kansalaiset vaikuttavat ympäristöasioihin sekä henkilökohtaisella tasolla että yhteiskunnallisesti. Ympäristöosaaminen on maakunnan erityinen vahvuus.

Pirkanmaalla ymmärretään luonnon asettavan ihmisen toiminnalle rajat ja reunaehdot, joiden sisällä on mahdollista toimia kestävästi. Myös tulevien sukupolvien yhdenvertainen oikeus hyvään ympäristöön ymmärretään. Pirkanmaalaisien arvot, asenteet ja käyttäytyminen ovat ympäristömyönteisiä. Ympäristötieto muuttuu ympäristömyönteiseksi toiminnaksi paitsi yksittäisten ihmisten toiminnassa myös yrityksissä ja yhteisöissä. Pirkanmaalla vallitsee innovatiivinen ja luova ilmapiiri, joka edistää ympäristöosaamista.

Pirkanmaalla osataan ja halutaan valita toimintatavat, jotka tuottavat ympäristölle mahdollisimman vähän haittaa. Valintoja punnitaan luonnon ja ympäristön kannalta ja pyritään siten kestäväan elämäntapaan ja talouteen. Kestävät osto- ja kulutusvalinnat ovat arkipäivää ja ne on yhteiskunnan ohjauksella ja yritysten taholta tehty houkutteleviksi ja helpoiksi.

Pirkanmaalaiset päättäjät ovat aidosti kiinnostuneita päätöstensä vaikutuksista ympäristöön sekä ympäristöä koskevasta kansalaismielipiteestä. He ottavat sen huomioon päätöksiä tehdessään. Näin jokaisella asukkaalla on mahdollisuus vaikuttaa ympäristöasioihin yhteiskunnassa, niin paikallisesti, alueellisesti kuin valtakunnallisestikin.

Tavoitteeseen tähtäävät toimenpiteet:

- Toimenpide 1: Välitetään tietoa päättäjille ympäristönäkökulmasta.
- Toimenpide 2: Kehitetään kansalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia ajankohtaisiin ympäristökysymyksiin ja -hankkeisiin.
- Toimenpide 3: Yhdistetään pirkanmaalaisien ympäristökasvatustoimijoiden ja alueen muiden aktiivisten toimijoiden voimavarat yhteisten ympäristöhankkeiden toteuttamiseksi.

Arvio tavoitteen toteutumisesta: 2

Pirkanmaan päättäjille on välitetty tietoa ajankohtaisista ja päätöksentekoon liittyvistä ympäristöasioista. Joissakin kunnissa luottamushenkilöille on järjestetty ympäristöaiheista koulutusta. Päättäjien keskuudessa ei ole kuitenkaan edistetty aktiivisesti yleistä ympäristötietoisuutta. Varsinkin Tampereella kansalaisille on tarjottu melko hyvät mahdollisuudet osallistua ympäristöä koskevaan päätöksentekoon. Muissa kunnissa on järjestetty jonkin verran teemakohtaisia tilaisuuksia ja muita mahdollisuuksia vaikuttamiseen. Kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksia tulisi kuitenkin edelleen lisätä ja hyödyntää enemmän sosiaalista mediaa. Pirkanmaan ympäristötoimijoiden voimavarojen yhdistäminen yhteisiin hankkeisiin on kokonaisuudessaan jäänyt vähäiseksi, eivätkä toimijoiden roolit ympäristökasvatustyössä ole selkeyntyneet. Vieraslajihanke Puutarhakarkulaiset kuriin (PUKURI) on kuitenkin esimerkki onnistuneesta yhteisestä hankkeesta.

Pirkanmaan ympäristöohjelman seurantatyöryhmän kokoonpano kesäkuussa 2015, jolloin arvio tehtiin, oli seuraava:

Pirkanmaan ELY-keskuksesta:

- erikoistutkija Amer Bilaletdin (Y-vastuualue)
- tutkimusprofessori Tom Frisk (Y-vastuualue), puheenjohtaja
- ympäristöasiantuntija Marketta Hyvärinen (L-vastuualue)
- ylitarkastaja Soili Ingelin (Y-vastuualue)
- erikoissuunnittelija Heikki Kaipainen (Y-vastuualue)
- tiestö- ja paikkatietoasiantuntija Tommi Merta (L-vastuualue)
- tiedottaja Mari Peltonen (viestintä)
- yksikön päällikkö Matti Saura (Y-vastuualue)
- maaseudun kehittämisen ohjelmavastaava Anne Värilä (E-vastuualue)
- energia-asiantuntija Timo Fager (E-vastuualue)
- hallintot. maist. Roosa Nääppä (Y-vastuualue)

Muista organisaatioista:

- kehitysjohtaja Heikki Haavisto (Länsi-Pirkanmaan koulutuskuntayhtymä)
- ympäristöneuvoja Tiina Hakala (Ekokumppanit Oy)
- toimitusjohtaja Suvi Holm (Ekokumppanit Oy)
- maakunta-analyttikko Anniina Heinikangas (Pirkanmaan liitto)
- suunnitteluinsinööri Anne Mäkynen (Pirkanmaan liitto)
- aluesihteerä Juho Kytömäki (Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri)
- kestävän kehityksen suunnittelija Sanna Huikuri (Tampereen kaupunki)
- edistämispalvelujen päällikkö Ari Lähtenmäki (Suomen metsäkeskus)
- kenttäpäällikkö/ympäristöasiantuntija Markus Nissinen (MTK)
- johtava asiantuntija Seppo Nurminen (Gasum Energiapalvelut Oy)
- laatu- ja kehityskoordinaattori Esko Raskila (Leppäkosken Sähkö Oy)
- liiketoimintayksikön päällikkö Pasi Torri (Gasum Oy)

Ryhmällä on työvaliokunta, johon kuuluvat Bilaletdin, Frisk (pj), Hakala, Heinikangas, Hyvärinen, Fager, Nääppä ja Kaipainen.